VYSOKÁ ŠKOLA VÝTVARNÝCH UMENÍ
BRATISLAVA
DOŠLO: 20 -05- 2025
ČÍSLO 21 | ZNAČKA 2 | PRÍLOHY | REFERENT

Oponentský posudok na habilitačný spis Mgr.Art Michala Černušáka, ArtD.

Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že habilitačný spis Michala Černušáka v plnej miere zodpovedá jednej vete Gerharda Richtera: myslenie v maliarstve je maľovanie. Veľké množstvo obrazov od roku 1999 až do súčasnosti, celá plejáda cien, autorských a kolektívnych výstav doma a v zahraničí, knihy a texty o jeho tvorbe, ale len jeden autorský text v rámci habilitačného spisu, ktorý, pokiaľ sa dobre pamätám predniesol na konkurze, kde som bol v komisii. Text je to dvoj či trojstranový, píše sa tam stručne, ale o to vážnejšie o dôležitých veciach o premenách vrstvenia v súčasnom obraze, o možných podobách obrazovej iluzívnosti v záujem dezilúzie, o technikách súčasnej maľby, o rozvoji jej možností, o schopnosti budovať nielen nové svetelné a priestorové možnosti obrazu. A potom sa z portfólia len tak mimochodom dozvedáme aj o jeho nepublikovaných len prednesených prednáškach, takže by bolo azda načase napísať možno aj učebné alebo aj maliarsko-teoretické texty o súčasnej maľbe ako komplement či suplement k mysleniu maľovaním.

Priznám sa, že Gerhard Richter je po Vermeerovi a Kleeovi môj obľúbený maliar, a preto ma chvíľu bude zaujímať ako myslí Michal Černušák teraz nie textovo, ale práve maľovaním. A tu sa takisto prihlasuje Gerhard Richter, ale teraz nie skvelou sentenciou, ale zapojením sa do diskusie obrazov s obrazmi. Táto pripomienka Richtera vonkoncom neznamená, že ide o nejaký Černušákov manifestačný príklon k Richterovi. Sú to skôr ozveny rôznych intenzít objavujúce sa len tak mimochodom, ktoré aspoň ja sám nachádzam a oceňujem. V Černušákovej tvorbe však nájdeme rozmanité, nie celkom obyčajné rezonancie, ale rezonancie vždy spojené s pretváraním renesančnej a barokovej maľby. Jeho maľba rovnako nesie v sebe aj kódy čudajovského ateliéru, ale aj súčasného maliarstva, ktoré experimentuje a mieša staré a nové techniky a technológie.

V rokoch 1999-2005 sa formuje Černušákov maliarsky program. Obrazy okolo roku 1999 nastolili niektoré konštanty, ktoré prežívajú dodnes: záujem o formát, skladobnosť formátov aj jednotlivých kompozícií, interval kolorizmu a monochromatizmu, rozpätie žánrov od mnohofiguratívnej maľby cez veduty mestských interiérov až po maríny, krajiny a nefiguratívne obrazy, záujem o technologické prepájanie olejomaľby a akrylu a nových airbrushových technológií, kooperácia splývavých a pastóznych rukopisov na celkovom výraze maľby. Niektoré premenné, napríklad malá séria pozoruhodných monochromatických portrétov z rokov 2002-2004 sa zasa zrejme načas vytratili. Okolo rokov 2002-2005 sa program konkretizuje a nadobúda autorskú podobu, ktorá má charakter zázemia, z ktorého vychádzajú aj aktuálne inovácie. Vykryštalizovali sa nosné komplementárne línie Černušákovej tvorby, ktoré majú svoje kompozičné charakteristiky: 1 čisto abstraktné kompozície na celú plochu obrazu s náznakmi stavov a dynamiky alebo abstraktné kompozície delené horizontom na dolnú a hornú časť, 2 takmer monochromatické kompozície mestských interiérov alebo siluet na jednej strane a skupinových figuratívnych obrazov imaginárnych aj aktuálnych so špecificky nasadenými svetlami

v tvárach alebo v rámci profilácie mestskej zástavby na strane druhej rôznorodo rozostrované, 3 kompozície zaľudnené množstvom drobných postáv v rozmanitých zostavách s variantom ohrozujúcich dejov prírodných alebo technických z rôznych pohľadov vystavané v plánoch, po diagonále, špirálovite alebo nakoniec delené na dve časti, 4 okolo roku 2010 sa objavujú kruhové kompozície odkazujúce na barokové iluzívne kupoly s množstvom levitujúcich postáv v podivných kruhových poliach, do ktorých postupne intervenuje vizuálny smog súčasnosti a čudajovských stvorení, 5 približne v tom istom čase vznikajú obrazy so sochami a poletujúcimi fragmentami farebných akoby zoškrabaných útržkov či zdrapov maľby s minucióznym a predsa pastóznym rukopisom, ktoré v skutočnosti prevrstvujú všetky predtým budované roviny: jedným z vrcholných diel týchto kompozícií, je veľkorozmerná maľba na dreve *Sleeping Awake* (vyskladaná ako polyptych z viacerých častí, ale do jednej koherentnej plochy) a v nich okrem iného cítime aj ozveny florentskej série od Gerharda Richtera. Tieto kompozície v rôznych metamorfózach ovládnu Černušákov maliarsky program, 6 a zasa v prelomovom roku 2010 sú to aj rodiace sa obrazy až japonsky sa vetviacich rodostromov na neutrálnom pozadí, 7 a napokon s týmito obrazmi už súperia len maliarsky pozoruhodné obrazy prírodných scenérií vrstviacich a vpíjajúcich sa farebných polí a stretnutí mora a oblačnej oblohy a v nich sa zasa ozývajú richterovské rezonancie.

O čom teda premýšľa Michal Černušák v takýchto diferencovaných líniách maľby. Jedna z odpovedí by mohla byť, že premýšľa o vzostupoch a pádoch ľudstva, o zvláštnych tancoch smrti, kde sme si všetci rovní a nesieme svoj podiel viny, že premýšľa kriticky, ironicky. Rovnako by sa dalo povedať, že myslí o každodennosti o zmysle rituálov z takých uhlov pohľadu, z ktorých sme ich doposiaľ nevideli. Keď by sme sa usilovali prekročiť roviny námetov, narácií a aktualizácií, tak by sa ocitla v centre pozornosti aj inak preformulovaná otázka: nepýtali by sme len na to, o čom premýšľa Michal Černušák, ale aj na to, v čom premýšľa alebo čím premýšľa. A takto znejúca otázka je aj otázkou, či je jeho maľba maliarsky presvedčivá. Som presvedčený, že jeho maľby sú maliarsky vrstevnaté a maliarsky mnohovýznamové. Spájajú v sebe nielen odkazy na historické spôsoby maľovania, ale tieto odkazy pretvárajú, konfrontujú ich so súčasnými: napríklad spomínaná forma iluzívnych kupol má niekedy ambivalentnú podobu vzhľadom na podhľad a nadhľad, nesie v sebe odkazy na už spomínané tance smrti, a aj tie sú často mnohoznačné vzhľadom na to, kto, alebo čo sa v nich ocitá, ale vizuálne vťahujú do hry dokonca až starozákonné ofanické obrazy (dokladom nie je len jeden obraz s názvom *Ophanim* z roku 2020) zjavovaných kruhových úkazov, ktorými sa zaoberal nielen Ezechiel a Daniel, ale aj ďalší, ktorí im dávali rôzne vizuálne interpretácie. To všetko je však mixované aj trhaním, rozmazávaním a súčasne oživovaním vášnivej maľby vôbec. Černušák teda nielen myslí minulosť, súčasnosť a budúcnosť, ale myslí ju v pozoruhodnom icon-clashi, v pútavom stretnutí obrazov a práve tento stret obrazov dodáva nemaliarskym témam maliarsku vieryhodnosť.

Na základe mojich zistení konštatujem, že portfólio Michala Černušáka preukazuje dielom i maliarskym premýšľaním o maliarstve, že si oprávnene zaslúži udelenie Venia docendi na našej škole. Preto navrhujem umeleckej rade VŠVU, aby mu udelila vedecko-pedagogický titul docent.

V Bratislave 20. 5. 2025

podpísaný v.r.

Prof. PhDr. Marián Zervan, PhD.